

VALTIOPÄIVÄT 150 VUOTTA

”Hiukan kärjistäen voisi syyskuussa 1863 Helsinkiin kokoontuneiden valtiopäivien merkitystä Suomen valtiolliselle olemassaololle verrata Kalevalan merkitykseen Suomen kansalliselle hahmottumiselle. Kalevalan merkityksen tunsivat kaikki, sisällön vain harvat, ja aivan samoin valtiopäivien merkityksen kokivat kaikki, vaikka sen toimintamuodoista ja edustuslaitoksen vallan laajuudesta olivat selvillä vain harvat”. Näin kirjoittaa professori Pirkko Rommi Suomen historiateoksen osassa 5 vuonna 1986.

Valtiopäivät olivat Suomen suuriruhtinaskunnan historiassa toiset ja päättivät historiankirjoihin kirjatun 54 vuotta kestäneen ”valtiotyön”. Se oli alkanut Porvoon valtiopäiltä vuonna 1809. Suomen eduskunta haluaa juhlistaa 150 vuotta kestänyttä säännöllistä valtiopäivätoimintaa monin juhlallisuuksin. Usein katsotaan, että demokratiakehitys lähti tuolloin voimakkaasti etenemään ja johti parissakymmenessä vuodessa myös poliittiseen järjestäytymiseen.

On hyvä palauttaa mieliin muutama keskeinen tosiasia silloisista valtiopäivistä. Yleistä äänioikeutta ei ollut. Valtaa käytti neljä säätyä: aatelisto, papisto, porvaristo ja talonpojat. Edustajien valintaan oli osallistumismahdollisuus vajaalla kymmenellä prosentilla. Äänestyksissä kukin sääty muodosti yhden kokonaisuuden. Päätökseen tarvittiin kolmen säädyn yksimielisyys.

Käsiteltävät asiat oli selkeästi rajattu sisäpoliittisiin; ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuuluivat tsaarille samoin ns yleisvaltakunnallinen lainsäädäntö myöhemmin. Joka tapauksessa valtiopäiväjärjestelmän palaaminen oli kansalaisille iso asia korostihan se oikeutta omaan, Suomea koskevaan päätöksentekoon ja lainsäädäntöön.

Henkisesti valtiopäivillä oli suuri merkitys. Suomen erityisasema oli tunnustettu, yli puolen vuosisadan oli rakennettu omaa hallintoa, omaa identiteettiä, omaa kulttuuria ja omaa elintaso. Muutaman vuoden sisällä aikaansaatiin mm kuntia koskeva lainsäädäntö, kansakoulujen kehittäminen, elinkeinonharjoittamista koskeva lainsäädäntö. Ne kaikki vahvistivat omaa päätöksentekoa. On muistettava, että jo valtiopäiviä ennen Suomi oli saanut oman rahan Venäjän ruplan rinnalle.

Valtiopäivät johtivat myös vähitellen kansalaisjärjestöjen syntymiseen, lehdistön lukumäärän kasvuun ja lisääntyvään yleiseen kiinnostukseen yhteiskunnallisiin asioihin. Vähitellen alkoi muodostua kansalaisyhteiskunnan perustaa. Tähän vaikutti merkittävästi Elias Lönnrot Kalevalallaan ja suomen kielen kehittämisen avulla. J.V.Snellman oli juuri ennen valtiopäiviä sopinut keisari Aleksanteri II kanssa suomen kielen tulosta kahdenkymmenen vuoden kuluessa myös hallinnon ja oikeuslaitoksen kieleksi ruotsin rinnalla. Elias Lönnrot mahdollisti käytännön toimillaan, mm kääntämällä ruotsinkielisen lakiteoksen suomeksi, käytännön edellytykset eli mm. suomenkielisen sanaston tuon silloin niin huikean tavoitteen saavuttamiseksi.

Valtiopäiviä valmisteli ns tammikuun valiokunta. Se oli muodostettu neljän säädyn edustajista siten, että kustakin oli 12 edustajaa. Siellä kaiketi ensimmäisen kerran noudatettiin ”mies ja ääniperiaatetta”. Valiokunta valmisteli varsinaisille valtiopäiville asialistaa, koska asioita oli 54 vuoden aikana kertynyt valtavasti. Valiokunta kokoontui kevätkauden 1862.

Valiokunnan juhlaillallisilla ainoan suomenkielisen piti paikalle pyydetty Elias Lönnrot, joka tuohon aikaan oli Helsingin yliopiston suomen kielen professori. Linaan Elias Lönnrotin juhlapuheen viimeistä kappaletta hieman lyhentäen Kalevalan henkilöiden osalta:

”Ulkonainen arvo ei siis olekaan niin tärkeä, kuin moni ehkä luulisi, mutta sitä tärkeämpi on kunkin sisällinen arvo, ja se on onneksemme meidän omassa vallassamme, kartuttaa sitä ja saada se yhä paremmaksi. En tällä tahdo sanoa, että voisimme mitään Jumalan avutta, mutta sitäpähan sanotaan Jumalankin auttavan, joka auttaa itsiänsä. Vanhimmat esi-isämme, joista runot ja tarinat tietävät kertoa, juuri ovat osoittaneet tien, jota meidän sen suhteen tulee käydä, - se tie kulkee tietoin, taitoin ja urhoollisuuden piirialassa.... Käykäämme siis (em tietä) ja pyytäkäämme kunnostaa isänmaatamme tieteillä, taiteilla ja muilla urostöillä. Suurin maallinen rakkautemme olkoon aina isänmaahamme kiinnitetty, suurin rikkautemme sen laillinen turva ja vapaus, ja suurin maallinen ilomme sen kaikinpuolinen onni ja menestys! Eläköön armas isäimme maa!”.

Näin Elias Lönnrot vuonna 1862

Risto Piekka
Sammattiseuran puheenjohtaja
Paikkarin torpan tuki ry:n puheenjohtaja